

vrouw getrok-
ar het groote
der koningen
naar de brui-
n lokstem op

luistert naar
diep in zijn
htens natuur.
wezigt uit ge-
boorte.

Want in alle

winlijk. De
die ten leven
zaken, steeds
van den Doo-
den Levend-

is Eén.
van raad, Hij
K. S.

VEN

DE

XI.

in de huidige
36" (der be-
artikel raakt
verheid inzake
negatief.

klezingen van
Artikel 1 ver-
voor oogen te
olk ten goede.
het gezag, dat
te herstellen,
artikel 3 luidt:
stelijke
ijheid te
stelijke
edigen".

houden met
den „niet-
n" staat ge-
vraag, of die
onschema van
al of hij er al

nederlandschen
voor handha-
e vrijheid" en
verschiel
loond zijn.
Gedachten, II,
actie voor de

de A.R. Partij
de eventuele
„grosso modo"
n dit alles de
uk „anti-revo-
le is. Dat ge-

n". Namelijk:

en ook uit een

loofsbelijdenis.

ingen, prins

n kerkdienst"

voorts:

te doen vorde-

veeren).

bevorderen".

lijke vrij-

ndelingen, doch

het konink-

Partij verstaat

l".

dat de Nederl.

haalden, tus-

aven" en „be-

had staan. En

e n", „u i t-

n". De oudere

1905 toe, be-

taak der over-

oelen alle af-

gronde werpen

eeft de synode

woorden ge-

t met Gods

ing waren.

„bevordering"

s gepaard ging

ping: dat de

nieuwere redactie der belijdenis alleen spreekt van „bevorderen" en „handhaven"; en dat nu het program van actie voor 1946 van de A.R. Partij zich, althans wat de werkwoorden in de omschrijving van de overheidstaak of van die van het staatsgezag betreft, aansluit bij de nieuwere redactie van de belijdenis.

En verder dan in de werkwoorden is er geen parallel.

Over die schrapping van enkele woorden uit artikel 36 der belijdenis is begrijpelijkerwijze wel een en ander te doen geweest. Niet alleen buiten de Gereformeerde Kerken (denk aan de Hervormde Kerk, aan de groepen Hoedemaker, Lingbeek, Kersten, etc.) doch ook binnen de Gereformeerde Kerken zelf. Het rapport der synodale commissie, die in 1905 had te adviseeren over het een jaar vóór 1905 ingediende Rapport der deputaten die tot schrapping adviseerden (Bavinck, T. Bos, De Jonge, H. H. Kuiper, Littooy, De Savornin Lohman, Tromp), meldt dan ook het bestaan van uiteenlopende gevoelens in den bezem der commissie en der Kerken zelf. Gemakkelijk ging het niet. In dien goeden ouden tijd, toen men van te voren nog kon nadenken over wat er ter synode komen zou (later ging men elkaar overrompelen, en de belangrijke stukken geheim houden, toen men een groep „eronder krijgen" wilde) hadden de particuliere synodes eerst zich met de zaak bezig gehouden. Alleen Groningen en Zuid-Holland hadden schrapping tevoren aanvaard. Niet minder dan vijf provincies, Friesland, Gelderland, Utrecht, Zeeland, Noord-Brabant hadden bezwaar gehad tegen schrapping. Brabant wilde de confessie niet gewijzigd hebben, doch een nadere verklaring laten geven. Ieder voelde, dat er iets gebeuren moest, maar over de vraag, wat wel, en wat niet, liepen de meeningen uiteen. Toen de zaak in de synode kwam, ging ze toch tot schrapping over. Eind van de zaak was, dat ze met de stem van twee praediviseurs tégen, en met een verhouding van 24 tegen 16 stemmen der andere leden, besloot de woorden „om te weren en uit te roeien alle afgoderij en valsehen godsdienst en het rijk van den Antichrist te gronde te werpen" te schrappen uit de belijdenis. Nadat dit besluit gevallen was, legde prof. Honig de volgende verklaring af: „Ondergeteekende acht zich ten zeerste bezwaard over deze beslissing der synode, aangezien met schrapping dezer woorden een gewichtig beginsel uit onze Belijdenis is weggenomen, dat wel tot dusver niet schriftuurlijk was geformuleerd, maar toch in onze Confessie dient gehandhaafd te blijven, zoolang althans deze zich niet uitspreekt over de roeping van de overheid ten opzichte van de eerste tafel van de wet des Heeren". Dit alles geschiedde op 6 September 1905. Blijkens „De Wachter" van 6 October 1905 had inmiddels de bekende ds J. C. Sikkel in „Hollandia" geschreven: „Wij wenschen een andere behandeling van Art. 36 en van heel het gewichtig stuk der waarheid Gods, waarover het hier gaat. Moge die behandeling door de genade des Heeren op Gods tijd in het geestelijk ontwaken zijner gemeente volgen, en aan het geloofsbewustzijn van Gods volk in Nederland voldoen. TOT ZOOLANG ZULLEN WIJ DOOR DE BANDEN VAN ONS HART ONZE AL-OUDE BELIDENIS BEWAREN, gelijk wij haar ontvingen, EN NIET GELIJK DE SYNODE VAN UTRECHT HAAR MAAKTE. Voor ons is de historische Nederlandse Belijdenis nog dezelfde gebleven omdat haar geen recht gedaan is, gelijk aan de Belijdenis der gemeente van onzen Heere Jezus Christus toekomt. Dit recht doen komt pas, indien de gemeente der Heeren welbewust de roeping der Overheid als Gods dienaarste tegenover het Rijk van den Antichrist weet te belijden". En Sikkel voegde daaraan de vraag toe: „Hoe het dan nu kerkelijk moet?" Alsmede: „Of de Kerken, die NU IN DE WAR GEWERKT ZIJN, moeten of zullen uitstooten degenen, die de beslissing der Synode NIET MEDE VOOR HUN REKENING KUNNEN EN WILLEN NEMEN?" Hij meende blijkbaar (dr Berkouwer en dr Dijk deed nog niet mee) dat de kerken ratificatierecht hadden. Sikkel, naief als men toen nog wezen kon, gaf zelf het antwoord: „Wij gelooven dit niet. Maar we moeten afwachten. De Heere regeert".

De historie vermeldt niet, dat op influistering van dr H. H. Kuiper zijn toenmalige bondgenooten de synode ertoe verleid hebben, ds Sikkel een ultimatum te stellen, dat hij binnen zooveel dagen berichten moest, dat hij zich de facto aan de besluiten zou onderwerpen en aan de uitvoering ervan loyaal zou meewerken. Zulke influisteringen met succes bleven bewaard tot de dagen van Greijdanus en Schilder. Toen ging het — in schijn — om een professoraat van een zoon van een praediviseur: ik herzeg: in schijn. Evenmin meldt de historie, dat Sikkel geschorst is, of zoo. Het interesseert ons niet meer: we zijn verlost van die eigenwilligheden en willekeurigheden en partijdigheden. Maar onze lezers bemerken, dat de schrapping niet zoo maar voetstoots aanvaard is. En tevens, dat de Antirevolutionaire Partij, die in dr A. Kuiper een der ergste bestrijders van de confessie (publiek reeds vóór de schrapping, want Kuiper was niemand minder dan Kuiper, en mocht dus tienmaal meer dan degenen die de zoon van Kuiper later bleek

te willen wegwerken) had gekend, grosso modo zich had wel bevonden bij die schrapping. Het feit, dat ze hoofdzakelijk uit de Gereformeerde Kerken gevoed werd, gaf aan een en ander te dieper relief.

Vergelijkt men nu het hierboven aangehaalde artikel uit het Program van Actie der A.R. Partij, dan ontwaart men spoedig, dat het met het „bevorderen" en „handhaven" wel een beetje anders ervoor staat, dan in de dagen toen het onverkorte artikel 36 nog in eere was.

Dat geeft te groter diepte aan de vraag: w a t i s „geestelijke vrijheid"? Is dat ook de „vrijheid" voor het volksdeel, dat het Rijk van den Antichrist zakelijk als het juiste erkent, om voorts voor zijn inzichten op te komen en die te realiseren? Zoo ja, dan is de klacht van Honig, dat men wel schrapt, maar niets ervoor in de plaats stelde, door de feiten wel bevestigd niet alleen, doch ook als te meer actueel aangewezen.

Dit zijn vragen, die sedert dr C. B. Hylkema zijn „Oude en Nieuw Calvinisme" schreef, haar urgentie geen oogenblik hebben verloren. Vooral niet, nu er sprake is (in het Program van Actie) van eerbiediging der geestelijke verscheidenheid. Staat die parallel met de „vrijheid". Wij zullen dus van die vragen nota hebben te nemen, en hopen op de zaak terug te komen.

K. S.

DE ZWARTE LIJST.

We hebben nu zoo langzamerhand kunnen zien, wat er overblijft van de bewering, als zou op niemand in het kerkconflict de „persoonlijke censuur" zijn toegepast. Goed geteld bevatten onze vorige artikelen vijf-en-zeventig namen van broeders en zusters, die men wegens hun verzet tegen de bekende synode-besluiten heeft durven afstooten van de tafel des Heeren. Maar daarmee zijn we nog niet aan het juiste getal gekomen. Want wie het vorige nauwkeurig heeft gevolgd, zal opmerken, dat wij van Drachten slechts een algemeene aanduiding konden geven (het meerendeel van de mogelijk 60 gemeentelieden, die een schrijven aan den kerkeraad hadden gezonden en hun handteekeningen daaronder handhaafden). Laten wij het getal veiligheidsshalve eens op 20 stellen (is dit te hoog gesteld, dan zullen wij dat later publiceeren), dan komen we al op een cijfer van 95 gecensureerden. Een dergelijke onzekerheid constateerden we ook in de opgave uit Emmer-Erfseidenveene; daar zijn misschien de namen van vier zusters (de vrouwen der gecensureerde) bij te voegen. En dat zou ons al vlak bij de honderd namen brengen. En..... er zijn nog méér gevallen voorgekomen; dat weet ik positief uit verschillende aanduidingen en mededeelingen van meerdere zijden. Na ontvangst van wel-omschreven bijzonderheden, kunnen wij tot publicatie overgaan. Het zou mij niet verwonderen, wanneer nog een aanvullende lijst zou moeten volgen.

In ieder geval meen ik veilig te kunnen vaststellen (men kan het narekenen), dat de Avondmaalstafel in de gebonden kerken minstens honderd maal verontreinigd is door de afstooting van trouwe gemeentelieden.

Wat dat zeggen wil, zal ieder begrijpen, die weet, wat de afhouding van de tafel des Heeren beteekent voor een gereformeerd christen. De tekst van de door ons weergegeven vonnissen spreekt luide taal. Maar ook al zouden wij niet beschikken over ook maar één van deze vonnissen, dan hebben wij toch nog genoeg houvast aan de officiële woorden van..... het Avondmaalsformulier. Hoor, hoe schriftuurlijk het daarin wordt verkondigd: „allen, die zich met deze navolgende ergerlijke zonden besmet weten, vermanen, van de tafel des Heeren zich te onthouden, en hun verkondigen dat zij geen deel in het rijk van Christus hebben: ..... alle degenen die een ergerlijk leven leiden"! Dat is de maatstaf voor de zware straf der afhouding van de gemeenschap met het lichaam en bloed van Christus. Een andere is er niet. Of wil men van den kant onzer tegenstanders soms ook al tweeërlei Avondmaalsafhouding toepassen, een zware en een minder zware of preventieve?? De Catechismus spreekt ook ondubbelzinnig: „degenen, die onder den christelijken naam onchristelijke leer of leven voeren, nadat zij, ettelijke malen broederlijk (!) vermaand zijnde, van hun dwalingen of hun schandelijk leven niet willen aflaten, der gemeente, of die van de gemeente daartoe verordeneerd zijn, aangebracht worden, en, zoo zij aan de vermaning zich niet storen, van henlieden door het verbieden der Sacramenten uit de Christelijke gemeente, en van God zelven uit het Rijk van Christus gesloten worden".

Hier zwijgen we alleen maar. Deze belijdenistaal is welsprekend genoeg. Ze is een vernietigend vonnis over de kerkseheiders van de laatste jaren, die het bestaan hebben, het zwaard van Christus te zwaaien tegen degenen, die heilig willen leven naar Zijn Woord.

En als iemand van die zijde benauwd of onverschillig zegt: kunnen wij het helpen, dat zoiets gebeurd is in Munnekezijl en Vianen en Den Haag? bij ons is zoiets gelukkig niet voorgevallen — dan is die opmerking een nieuw bewijs van bederf der kerk. Want: hoe is het ook weer in een kerkverband? Als

VAN HET STUK DES FEESTDAGS.....

Een heerlijk schriftuurlijk en reformatisch geluid klinkt er op uit de Acta van de eerste Synode van de Kerk na de Afscheiding, of zooals de titel van het boekje eigenlijk luidt: Handelingen van de opzieners der Gemeente Jesu Christi vergaderd te Amsterdam, den 2en Maart en volgende dagen Ao 1836.

Wij denken o.a. aan de artikelen 62 en 63.

Artikel 62 draagt als opschrift: Rustdag en luidt:

De gemeenten zullen ernstiglijk worden vermaand tot getrouwe heiliging van den Rustdag des N. Verbonds, als zijnde de Dag des Heeren; zullende, buiten de werken der barmhartigheid en liefdadigheid, de wekelijksche arbeid en nering stilstaan, opdat niet de toorn des Heeren over zijne gemeente grootelijks ontsteke wegens de schending van den Sabbath. De lidmaten der gemeente en de bijwoners zullen met den herderstraf des Goddelijken Woords, wegens overtreding in deze, geleid en gehoord, en zoo zij zich tegen deze zachte vermaning verzetten, zullen zij door de macht der sleutelen des hemelrijks aan de dienaren Christi en de opzieners der gemeente gegeven, gecensureerd en zoo zij zich daartegen verhardden, als verachters der ordinantiën Gods afgesneden worden. Terwijl zij, die wegens arbeid of nering bezwaard zijn, getrouwelijk gewezen zullen worden op de onwankelbare en onfeilbare beloftenissen des Almachtigen, die wegen en middelen genoeg heeft om hen te verzorgen van dagelijksche nooddrift, die, wegens inachtneming zijner H. geboden, schade aan have of goed moeten lijden van de ongeloofige wereld en die zelfs armoede en gebrek genadiglijk gebruiken wil tot vernedering, loutering en heiliging Zijner gemeente.

Nadat de „Opzieners der gemeente Jesu Christi" alzoo voor de heiliging van den Dag des Heeren zijn opgekomen, lezen we in art. 63 onder het opschrift Feestdagen:

Daar de Heilige Schrift even sterk de geloovigen vermaant, om te staan in de vrijheid, waarmede Christus hen heeft vrijgemaakt, als tot het in acht nemen der goddelijke ordonnantiën, zoo zal men zich in de gemeente Christi zorgvuldig wachten, om nevens de stipte heiliging van 's Heeren dag, de menschen te verplichten tot het vieren van zoogenaamde Feestdagen, welke de Heere niet in Zijn Woord verordeneerd heeft. De dag des Heeren is door God zelven geheiligd, en wij kunnen en mogen daarbij door menschelijke bepalingen geene andere feestelijkheid voegen. De zes werkdagen zijn van God gegeven, om te arbeiden; men zal op die dagen wel te zamen komen, om uit en naar den Woord Gods gesticht te worden, mits men maar niet de consciëntie der menschen binde tot de onderhouding van door menschen vastbepaalde en jaarlijks geregeld weerkerende feestdagen¹⁾; men zal in deze het gemoed volkomen vrij laten".

Als onze vrijgemaakte kerkeraden nu ook eens naast art. 31 K.O. dit besluit eener meerdere vergadering voor vast en bondig hielden?

En mocht misschien een kerkeraad deze zaak ooit op een meerdere vergadering willen brengen, dan leze hij eerst art. 46 K.O.: „De instructiën der dingen, die in meerdere vergaderingen te behandelen zijn, zullen niet eerder geschreven worden, voordat over de daarin voorgestelde punten de besluiten der voorgaande Synoden gelezen zijn, opdat 't gene eens afgehandeld is, niet wederom voorgesteld worde, ten ware dat men het achte veranderd te moeten zijn." D. E. C.

¹⁾ Cursiveering van ons.

die broeder uit Munnekezijl (of waar ook) nu eens komt verhuizen naar uw woonplaats, wat voor attestatie krijgt hij dan mee? Toch zeker met de aantekening, dat hij wegens ernstige zonde van de tafel des Heeren is afgehouden? En wat doet dan uw kerkeraad, die deze attestatie in ontvangst neemt? Hij mag zoo'n gecensureerde niet eerder toelaten, dan wanneer ondubbelzinnig blijkt, dat de gestrafte ernstig berouw toont over zijn zonde. Trouwens, er behoeft nog niet eens een verhuizing aan te pas te komen. Als zoo'n gecensureerde tijdelijk verblijft bij u hield, dan zou hij zich voor eventuele deelname aan het Avondmaal vooraf moeten vervolgen bij den kerkeraad, en dan ongevraagd verklaren, of hij in zijn eigen woonplaats gerechtigd is, tot de tafel van Christus te gaan. Uw kerkeraad mag dan krachtens het kerkverband zoo'n getuchtigde niet toelaten. Gij zijt aan alle kerken in het kerkverband gebonden; gij leeft onder de vigueur van de daar aangenomen bepalingen. Het is de vloek van de synodaal gebonden kerken geworden, dat zij onwelgevallige bepalingen liever ontduiken dan zich openlijk er tegen